

Upoznajte Lionel Shriver, autoricu šokantnog romana o pucnjavama u američkim školama

Na police hrvatskih knjižara stigao je hit roman "Moramo razgovarati o Kevinu". O ovoj moćnoj, iskrenoj i bolnoj priči o neizbježnom zlu i snazi čovječnosti, koja je prodana u milijunskoj nakladi, ekskluzivno smo razgovarali s njezinom autoricom Lionel Shriver

Književna senzacija "Moramo razgovarati o Kevinu", neponovljiv roman o pucnjavama i ubojstvima u američkim školama, pomela je konkurenciju s obje strane Atlantika, a svjetsku je slavu doživjela nakon uspješne ekranizacije. Da se radi o izuzetnom romanu dokazuju i brojne adaptacije. Najveću slavu postigla je filmska ekranizacija s Tildom Swinton i Ezrom Millerom u glavnim ulogama, a ništa manji uspjeh nije doživjela ni radijska adaptacija u obliku kratkih epizoda koje su se emitirale na BBC-ju. Imali smo ekskluzivnu priliku razgovarati s Lionel o njenom bolnom, nesvakidašnjem, ali prekrasnom romanu...

Što je prvo došlo - ideja o pisanju o pucnjavi u školi ili želja da pišete o svojim tjeskobama? Zanima me zašto ste to učinili tako ekstremnim - najgorom noćnom morom svake majke.

- Bio je to stjecaj okolnosti. Imalo je veze s tim da starim. Ponestajalo mi je vremena za dobivanje djece, pa sam se zaista morala početi baviti praktičnim umjesto teoretskim aspektom toga. Istovremeno, to je bilo razdoblje kad su se događale sve te pucnjave - posebno 1998. i 1999. godine. Bilo je to stvarno burno i teško razdoblje s događajima koji su u meni izazvali snažne reakcije.

Smatrate li da su sramota i gađenje emocije od kojih se ograđujemo koliko god možemo, a kada smo prisiljeni suočiti se s njima, suočavamo se odjednom, kao što to čini Eva u svojim pismima suprugu Franklinu?

- Obično kada knjige otkrivaju novo područje ili istražuju područja koja su drugi ljudi prethodno izbjegavali, to olakšava drugima da se pridruže. Ali nikad ne znate, čak i kad se prozor otvori, možda će se jednako brzo zatvoriti jer će ljudi pomisliti kako smo već obradili tu temu.

U vašem romanu, glavni lik Kevin ustraje na iskonskom besmislu svega što ljudi koji ga okružuju smatraju važnim. Postoji li neki stupanj na kojem mislite da je Kevin u pravu u vezi s ispraznošću svega?

- Pa, da. On je u pravu. Jedna od zastrašujućih stvari o tom dječaku jest da je prilično pametan i ima sposobnost zapažanja licemjerja odraslih, što je prilično uobičajeno kod pametnih adolescenata. Mislim da je jedan od teških dijelova adolescencije taj što ste dovoljno stari da vidite sve rupe u odraslom svijetu oko sebe. Ali svejedno odrastate. I niste dovoljno odrasli za neku pozitivnu alternativu, što vas ostavlja u određenom beznađu. Ne osjećate se dovoljno moćnima da stvorite alternativnu stvarnost, ali dovoljno ste pametni da vidite kako ima toliko toga pogrešnog u svijetu koji su vaši roditelji stvorili i da ne želite sudjelovati u njemu, ne želite mu se pridružiti. To je ono što adolescenciju čini tako apokaliptičnom.

Tanka je granica između pisanja kolumni i pisanja beletristike, osobito kad se piše o težim društvenim pitanjima. Budući da ste radili kao novinarka, bilo bi zanimljivo čuti kako razmišljate o razlikama između pisanja beletristike i publicistike te kako te perspektive utječu jedna na drugu?

- One su povezane i jedna hrani drugu. Voljela bih misliti da postoji Kineski zid između njih, ali ne postoji. U mojim knjigama ima dijelova koji su lako mogli proizaći iz mog novinarstva i vjerojatno se ne mogu tome oduprijeti. Sviđa mi se smještanje radnje u stvarni, politički i povijesni kontekst u kojem će moji likovi imati mišljenje o aktualnim pitanjima. Trudim se da se beletristika ne pretvori u polemiku. Mislim da je lako upasti u zamku kada stavljate likove u položaj da kritiziraju društvo, ali istovremeno uživam u riziku... U romanima mogu puštati mašti na volju, a u novinarstvu ipak moram pripaziti... Za mene bi bilo suludo prešućivati svoje novinarske stavove. Ta zašto čitam sve te novine? Ali zaista sam morala biti oprezna, pogotovo u svojoj posljednjoj knjizi, koja je posebno okrutna prema američkom zdravstvenom sustavu... Mjerilo koje sam morala primijeniti bilo je je li tekst zabavan za čitanje. I nevjerojatno je da polemični dijelovi prolaze dokle god su napisani na smiješan način. Čim prestanu biti smiješni, čitatelji ih doživljaju kao pametovanje i bune se.

Zanemarimo li osobne aspekte pisanja, u ovoj knjizi događaju se strašne stvari. Ostavljaju li one emocionalne posljedice?

- Ostavljaju. Bilo mi je vrlo teško. Pisanje ove knjige nije uvijek bilo nešto čemu sam se

rado vraćala. Bilo je tu određenih scena koje sam pisala, a kojih sam se bojala, samo dijelom jer sam znala da će biti tehnički teške. Bavile su se iskustvima o kojima nisam imala puno znanja iz prve ruke. Znala sam da će te scene opteretiti moju sposobnost zamišljanja. I bila sam sretna kad sam je završila. Morala sam je čitati puno puta prije izdavanja i to je trajalo beskrajno. Nisam napisala nijednu knjigu koja mi nije dojadila do trenutka kada je izašla. Ponekad je to malo komično. U ovoj knjizi ima dovoljno humora, a mislim da pojedinac to ne očekuje kada je krene čitati.

Je li odluka da u životu imate ili nemate djecu zapravo iracionalna?

- Htjela sam uključiti i razdoblje kada su Eva i Franklin pokušavali odlučiti žele li imati dijete. Potpuno ste u pravu. Pokušavajući donijeti odluku prolazite kroz racionalan niz prednosti i nedostataka. I taj oblik analize troškova i dobiti ne vodi vas nikamo. Morate riskirati i nadati se najboljem. Nemate pojma što će se dogoditi. Nemate pojma tko će ući u vaš život... Racionalno gledano, nevjerojatno je da sada, kada imamo kontrolu rađanja, bilo tko ima djecu... Stigmatizacija izbora života bez djece, s obzirom na to da se norma znatno promijenila, nestala je. Ne osjećam se diskriminiranom jer nemam djecu i mislim da me ljudi ne žale. To je sigurnija opcija. Zato se divim broju roditelja koji dobrovoljno nastavljaju ljudsku vrstu. Neka im je sa srećom.

Brinula vas je ideja o vlastitoj djeci, zar ne?

- Da, do te mjere da sam odlučila ne imati djecu.

S obzirom na tjeskobe koje imate i knjigu koju ste napisali, jesu li vas optužili da ste malo pretjerali? Vrlo malo ljudi odgaja ubojice, a pucnjave u školama zaista su jedinstven fenomen. Jesu li vas pokušali analizirati?

- Ne, mislim da je većina ljudi cijenila da, iako prikazuje najgore moguće scenarije, knjiga u osnovi ima potrebu istražiti cijeli niz mogućih posljedica roditeljstva. Da, to je ekstreman slučaj, i namjerno je ekstreman, ali ekstreman slučaj često je to što nas iskušava.

Što mislite o filmu?

- Zadovoljna sam. Mislim da je daleko bolji nego što sam očekivala... ne izmišlja puno i mislim da je vjeran duhu i namjeri romana. Jedina razlika koju bih izdvojila, a koju sam očekivala, jest interpretacija da je Kevin bio zao od rođenja, dok u knjizi to predstavlja glavnu točku dvojbe. I mislim da film jednostavno ne može postići moralnu istančanost na jednak način.